

כה. המדות הרעות הן באות לפעמים בתורת עונש על חטאים קודמים, ואין די במה שישתדל האדם להטהר מהן בעצמן, שלא ישוב לטהרתו כ"א כשיפשפש במעשיו וישוב מהעונות שגרמו את אותו העונש של נפילת מדותיו.

1.

החטאים הם סתימה בעד האור האלוקי, הם מעכבים את הארת הנשמה על החיים ולפיכך היא פחות מרוממת ומקדשת את האדם. "עוונותיכם היו מבדילים בינכם לבין אלוהיכם"⁷⁸. כשיש פחות קדושה בחיים, דברים שליליים מתחילים להתפתח באישיות ומידות רעות מתחילות לצמוח. כשלא מופיעה עלינו הארה רוחנית וקדושה ממילא מתחילים לבצבץ צדדים לא טובים באישיות.

2 עין איה על ברכות · א · קסט

ברכות יב ב "כל העושה דבר עבירה ומתבייש בה מוחלין לו על כל על כל עונותיו."

הרעות כשהן מתעצמות בטבע הנפש להיות עצם מעצמיו, לא יוכל העושה הרע להרגיש כל רגש של בושה, שהרי כל הרעות הם לפי ערך כבודו שהושפל. ע"כ אין נפש נשחתה כזאת ראויה להתיצב בסוד קדושים, לחזות ננועם ד', כי שמה אוצר הטוב, "ולא יגורך רע". אמנם בהיות האדם מרומם נפשו למעלה משפלות השחיתות, אז ישוב להתבייש בכל פועל רע, וצער הבושה ירשים יותר את תיעוב הרע וחשק הטוב שנחסר לו, עד שאם עוד לא הספיק להתעצם בטוב, אבל כבר אבד הרע ערכו מלהיות לו קנין טבעי. ע"כ בערך זה מוחלין לו על כל עונותיו, כ"ז רגש הבושה הטוב כשמתעורר בנפש מתפשט הוא ג"כ על כל חלקי הרעות לתעבם, ע"כ כבר ראויה היא הנפש ההיא להיות במחיצת צדיקים וטהורים, ואם שרידי הרע הדבקים על הפעולה צריכים להתבער ע"י עונש ויסורין, זה יעשה ד' בחסדו, אבל יסוד הנפש כבר ניצלה. מה שאין כן עז פנים, שלא ידע בושת והרעות הם קניניו העצמים, הוא לא יתמרק כדרך שממרקות הנפשות שרק מקרים רעים נטפלו להם, כ"א בדרך שפועל לשנות טבע הנפש ועצמה, ועל זה נועד הגיהנים. ע"כ עז פנים לגיהנם, ובושת פנים לגן עדן, להתענג אל ד' ואל טובו.

3. נזרים כ.

תניא: "בעבור תהיה יראתו על פניכם", זו בושה. "לבלתי תחטאו", מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא. מיכן אמרו: סימן יפה באדם שהוא ביישן. אחרים אומרים: כל אדם המתבייש, לא במהרה הוא חוטא; ומי שאין לו בושת פנים, בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני

כד. הבושה שמתבישים בפנימיות הלב מפני החטא, אע"פ שהיא דבר שבטבע, מ"מ יש בה קצת כפרה. וכשמשימים הלב להרחיב את הבושה, כל מה שהיא מתרחבת הרי היא מרחבת את חוג הסליחה על כל החטאים כולם. כי הרי הם שייכים זה לזה בתוכן של עבירה גוררת עבירה, וא"כ המתביש מאחד מחטאיו - מכולם הוא מתביש, והרי התשובה של יראת ד', שהיא הבושה, מתפשטת על כל שעור קומתו, ומתכפר לו בזה אפילו מחטאים דבעינן בהו תשובה רבתא דחזיא לחפאה על כל עובדוהי.